

mgr Adrianna Ogonowska

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt. Prawna ochrona wód morskich Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami ze statków

Przedmiotem rozprawy uczynione zostało zagadnienie prawnej ochrony wód morskich Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami ze statków. Wybór wskazanego tematu podyktowany był w głównej mierze szcążkowym jego opracowaniem w polskiej literaturze prawa ochrony środowiska oraz prawa morskiego. W 1987 r. pojawiła się publikacja o charakterze monograficznym pt. Ochrona prawna środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego autorstwa M. Górskiego¹, omawiająca wskazane zagadnienie w sposób kompleksowy. Obejmowała ona swoim zakresem, oprócz ochrony wód morskich, także ochronę żywych zasobów morza, zarówno przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze statków, jak i z lądu. Wskazana publikacja wniosła ogromny wkład w prawną ochronę wód Bałtyku, jednak utraciła aktualność ze względu na dynamizm zmian regulacji prawnych w tym zakresie. Pojawiające się w polskim piśmiennictwie opracowania na ten temat (zwłaszcza z lat 70. i 80. XX w.) zazwyczaj jedynie sygnalizowały prawne problemy zanieczyszczania morza bez wszechstronnej i dogłębnej analizy uregulowań w tym zakresie.

Dodatkowo mając na względzie, że Morze Bałtyckie stanowi szczególnie wrażliwy na zanieczyszczenia akwen o wyjątkowym ekosystemie morskim, do którego Polska ma dostęp, analiza prawodawstwa służącego jego ochronie wydaje się tym bardziej uzasadniona. Ze względu na ograniczone ramy opracowania, pod rozważania poddane zostały jedynie rozwiązania prawne w zakresie ochrony wód morskich przed zanieczyszczeniami ze statków. Nie ulega wątpliwości, że degradacja środowiska morskiego stanowi problem globalny powodujący często nieodwracalne szkody w środowisku. Próba oceny tych rozwiązań prawnych jest więc nie tylko zagadnieniem kluczowym z punktu widzenia naukowego, lecz także z punktu widzenia praktycznej ochrony środowiska morskiego jako dobra wspólnego, będącego wartością o charakterze uniwersalnym. A co z tym związane – mogłaby, a wręcz powinna, stać się przedmiotem ożywionej dyskusji wśród przedstawicieli doktryny prawa ochrony środowiska.

¹ M. Górski, *Ochrona prawna środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego*, Łódź 1987.

W rozprawie przedstawione zostały rozważania odnoszące się do trzech składników niezbędnych dla ochrony wód morskich: prewencji, kontroli i nadzoru oraz odpowiedzialności. Cel badań stanowiła wszechstronna i kompleksowa analiza przepisów polskiego prawa wewnętrznego, prawa unijnego oraz prawa międzynarodowego w zakresie ochrony wód morskich przed zanieczyszczeniami ze statków, zmierzająca przede wszystkim do ustosunkowania się do dwóch postawionych tez:

- Mała liczba regulacji polskiego prawa wewnętrznego w badanym zakresie wpływa na to, że w polskim prawie wewnętrznym nie występują normy w pełni realizujące wymogi prawa unijnego oraz międzynarodowego.

- Regulacje prawne w zakresie instrumentów prewencyjnych służących ochronie wód morskich Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami ze statków przeważają nad regulacjami prawnymi w zakresie instrumentów kontroli i nadzoru oraz instrumentów gwarancyjnych, przez co w największym stopniu przyczyniają się do efektywności systemu ochronnego.

Pierwsza teza o skutkach niewielkiej liczby regulacji prawnych została uznana za słuszną. Tworząc nowe regulacje prawne, należy jednak dążyć do ich jak najwyższej jakości przejawiającej się przede wszystkim w jak najpełniejszym realizowaniu wymogów międzynarodowych. Teza o największym przyczynianiu do efektywności systemu ochronnego przez regulacje prewencyjne nie może zostać natomiast potwierdzona. Przyznanie jej słuszności byłoby możliwe wyłącznie, gdyby regulacje o charakterze prewencyjnym zostały ocenione jako w pełni efektywne. Na gruncie obecnie obowiązujących regulacji prawnych nie jest to jednak możliwe.

W aspekcie formalnym praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów oraz zakończenia, a ponadto wykazów literatury, aktów prawnych i orzecznictwa.

W rozdziale pierwszym przedstawiono krótką charakterystykę środowiska Morza Bałtyckiego. W tym kontekście zdefiniowano pojęcia „środowisko morskie”, „wody morskie”, „zanieczyszczenie morza” oraz „statek”. Przeanalizowano również zagadnienie statusu prawnego wód morskich w polskim prawie wewnętrznym. Ponadto, omówiona została ewolucja prawnego systemu ochrony wód morskich Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami ze statków.

W drugim rozdziale dokonano analizy regulacji prawnych, które koncentrują się na zapobieganiu zanieczyszczeniom wód morskich pochodzącym z bezawaryjnej eksploatacji. W strukturze niniejszego rozdziału odzwierciedlenie znalazła różnorodność potencjalnych

czynników zanieczyszczających. Pogłębionej analizie poddane zostały prawne uregulowania ochrony wód morskich przed olejowymi zanieczyszczeniami eksploatacyjnymi, przed zanieczyszczeniami bytowymi, przed przewożonymi ładunkami zawierającymi substancje szkodliwe, przed szkodliwymi emisjami do powietrza, przed zatapianiem zanieczyszczeń oraz przed szkodliwymi systemami przeciwporostowymi.

Trzeci rozdział poświęcony jest w pełni problematyce kontroli i nadzoru. Wszelkie rozważania zawarte w niniejszym rozdziale koncentrują się na nadzorze nad statkami, którego nadrzędnym celem jest ochrona wód morskich przed zanieczyszczeniami ze statków. W konsekwencji szczególny nacisk został położony na analizę zagadnienia przeglądów oraz inspekcji statków eksploatowanych w środowisku morskim.

W rozdziale czwartym podjęty został temat gwarancji przestrzegania prawnych środków ochrony wód morskich przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze statków. W pierwszej kolejności pod rozważania poddane zostało pojęcie odpowiedzialności prawnej i jej rodzaje w ochronie środowiska. Następnie dokonano analizy regulacji prawnych dotyczących odpowiedzialności międzynarodowej państw związanej z zanieczyszczeniem wód morskich. Po przeanalizowaniu regulacji prawnych w tym zakresie, szczegółowej analizie poddane zostały trzy rodzaje odpowiedzialności za zanieczyszczenia morza ponoszonej przez osoby fizyczne lub prawne: odpowiedzialność administracyjnoprawna, odpowiedzialność karnoprawna oraz odpowiedzialność cywilnoprawna za szkody wyrządzone przez statki eksploatowane w środowisku morskim.

Metodą badawczą wykorzystaną w pracy jest metoda dogmatyczno-prawna. W niewielkim zakresie zastosowanie znalazła również metoda historyczna celem nakreślenia ewolucji niektórych omawianych instytucji.

Praca uwzględnia stan prawny obowiązujący na dzień 1 czerwca 2018 r.

A. Ogaworska
28.06.2018 r.

mgr Adrianna Ogonowska

Legal protection of marine water of the Baltic Sea against pollution from vessels - summary

The subject of this dissertation is the issue of legal protection of marine water of the Baltic Sea against pollution from vessels. The choice of said subject has been made mainly on the base of the fact that it is very scarcely drawn up in the Polish environmental protection law literature and Polish marine law literature. In 1987 there has appeared the monograph entitled „Legal protection of natural environment of the Baltic Sea” written by M. Górski², discussing the indicated issue in a comprehensive manner. Apart from the protection of marine waters, also the protection of marine life has been included. Both of them have been connected with the pollution from vessels and from land. This publication made a huge contribution to the legal protection of the Baltic waters, but it has lost its validity due to the dynamism of changes in legal regulations in this area. The research papers on this subject have appeared in the Polish literature (especially from the 1970s and 1980s) usually only mentioning legal problems of sea pollution without comprehensive and in-depth analysis of regulations in this area.

In addition, considering that the Baltic Sea is a particularly vulnerable sea area with a unique marine ecosystem, which Poland has access to, the analysis of legislation that is aimed at protecting it, seems to be fully justified. Due to the limited scope of the study, only the legal solutions of the protection of marine waters against pollution from vessels have been considered. There is no doubt that the degradation of the marine environment is a global problem that often causes irreparable harm to the environment. The attempt of the assesment of these legal solutions is an interesting issue not only from the academic point of view, but also in terms of practical protection of marine environment as the common weal being an universal value. In consequence it might, and even should become a subject of a spirited discussion among the Polish environmental law doctrine.

In the dissertation, there were presented considerations regarding three components necessary for the protection of marine waters: prevention, control and supervision as well as responsibility. The aim of the study was versatile and thorough analilysis of the provisions of

² M. Górski, *Ochrona prawna środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego*, Łódź 1987.

the Polish internal law, EU law and international law in the field of protection of marine waters against pollution from vessels, aimed primarily at responding to two stated theses:

- A small number of Polish domestic law regulations in the examined area have an impact on the fact that there are no norms in Polish internal law that fully meet the requirements of EU and international law.
- Legal regulations in the field of preventive instruments that are aimed at protecting marine waters of the Baltic Sea against pollution from ships overbalance the legal regulations regarding control and supervision instruments as well as guarantee instruments, for that reason legal regulations in the field of preventive measures contribute the most to the effectiveness of the protective system.

The first thesis about the effects of a small number of legal regulations has been recognized as correct one. During creating the new legal regulations, it is necessary to strive for the highest quality of them, manifesting in the fullest implementation of international requirements. The thesis of the greatest contribution to the effectiveness of the protective system by preventive regulations has not been confirmed. It would be possible to admit its correctness, if the preventive regulations were assessed as fully effective. However, it is not possible in the light of current regulations.

In formal aspect, the study structure includes an introduction, four chapters and a conclusion, and also the list of literature, legal acts and judicature. The work contains a list of used abbreviations too.

The first chapter presents a brief description of the environment of the Baltic Sea. In this context, the terms "marine environment", "marine waters", "marine pollution" and "vessel" have been defined. The issue of the legal status of marine waters in Polish internal law has also been analyzed. What is more, the evolution of the legal system of the protection of marine waters of the Baltic Sea against pollution from vessels has been discussed.

The second chapter analyzes legal regulations that are focused on prevention against pollution of marine waters from failure-free operation. In the structure of this chapter, the diversity of potential pollutants has been reflected. In-depth analysis has been made of the legal regulations of the protection of marine waters against oil contaminants, against domestic contaminants, against transport charges containing harmful substances, against harmful emissions to air, against the dumping of contaminants and against harmful antifouling systems.

The third chapter is fully committed to the issues of control and supervision. All the considerations in this chapter have been aimed at the supervision of ships, the primary objective of which it is to protect marine waters against pollution from vessels. As a consequence, a special emphasis was put on the analysis of the issue of overhaul and inspections of vessels exploited in the marine environment.

The fourth chapter deals with the subject of a guarantee of compliance with legal measures of protection of marine waters against pollution from ships. First of all, the concept of legal liability and its types in environmental protection have been considered. Next, the legal regulations concerning the international responsibility of states related to the pollution of sea waters have been analyzed. After scrutinizing legal regulations in this range, three types of liability for sea pollution taken by natural or legal entities have been thoroughly analyzed: administrative liability, criminal liability and civil liability for damage caused by vessels exploited in the marine environment.

The research method used in this work is a dogmatic-legal method. The historical method was also used in the small range in order to outline the evolution of some of the discussed institutions.

Legal status valid for 1 June 2018 is applicable to this study.

A. Ogónowska
28.06.2018 r.